

Nu ved vi det: Beskyttende mødre havde ret¹

Af Barry Goldstein

(Se bemærkninger ang. oversættelsen fra engelsk til dansk sidst i dokumentet.)

Mødre, der forsøger at beskytte deres børn, har igennem flere år klaget over et utroværdigt retssystem, som tildeler voldelige og på anden måde grænseoverskridende² fædre forældremyndighed og samvær. Domstolene har afvist kritikken med den begrundelse, at der er tale om partsindlæg fra personer, der er utilfredse med udfaldet af deres egne retssager.

Imidlertid bekræfter en ny bog, der er baseret på tværfaglig forskning nu, at tusindvis af børn er tvunget til at leve med voldelige og på anden måde grænseoverskridende fædre som følge af de urigtige afgørelser, der træffes i retssystemet. Bogen *Domestic Violence, Abuse and Child Custody: Legal Strategies and Policy Issues* (2010), der er redigeret af Mo Therese Hannah og Barry Goldstein, indeholder mere end 25 bidrag alle skrevet af ledende amerikanske og canadiske eksperter, der har erfaring med vold i hjemmet og i nære relationer. Blandt forfatterne er dommere, advokater, psykiatere, psykologer, sociologer, journalister, socialrådgivere m.fl.

Selvom forfatterne kommer fra forskellige fagområder og har forskellige erfaringer, er der bred enighed om, at retssystemets manglende opmærksomhed på og anvendelse af nyere forskning er en af de medvirkende årsager til, at børn udsættes for risici, og at gældende lovgivning, der har til formål at forebygge sådanne situationer, ikke lever op til dette i praksis.

Den nuværende juridiske praksis ved anklage om vold i nære familierelationer er udviklet for mere end tredive år siden, da der endnu ikke forelå egentlig forskning indenfor området. Retssystemet har baseret praksis på mere generelle formodninger, for eksempel en udbredt myte om at den form for vold skyldtes psykisk sygdom, stofmisbrug eller den forurettede parts opførsel. Man forudsatte, at vold alene var af fysisk karakter, og at det ikke berørte børnene, med mindre de selv blev udsat for volden direkte.

De antagelser, der ligger til grund for den eksisterende praksis, har vist sig at være forkerte, men systemet fortsætter ikke desto mindre med at arbejde

¹ Originaltitel "Confirmed: Protective Mothers were Right" af 9. maj 2010.

² Ordet *abuse* = misbruge er i artiklen efter nøje overvejelse oversat med termerne voldelig eller anden grænseoverskridende adfærd (o.a.).

ud fra et usagligt og forældet grundlag, som er uden hold i virkeligheden. Endnu mere problematisk er det dog, at de professionelle aktører i systemet efter at have lyttet til fejlagtig information i mere end tredive år, i så høj grad har integreret disse myter og stereotyper i deres tænkemåder. Det betyder, at ny forskningsbaseret viden ofte bliver negligeret, fordi indholdet afviger væsentligt fra det, beslutningstagerne har hørt gentaget gennem hele deres professionelle virke. Ved at samle den foreliggende forskning i én publikation, vil bogen forhåbentlig føre til, at systemet revurderer praksis.

Heldigvis afsluttes langt de fleste sager mere eller mindre fredeligt. Problemet er de 3,8 procent af sagerne³, der ender i retten eller ved familiedomstolen, og som ofte får vidtrækkende konsekvenser.

Domstolene betegner disse sager som "høj konflikt"-sager, hvilket de bogstaveligt talt også er; 90 procent af disse sager involverer potentielt voldelige og på anden måde grænseoverskridende fædre, hvilket er grunden til, at de ikke kan løses i mindelighed. Radikale mandegrupper har udviklet en usædvanlig udspekuleret taktik, hvorefter den voldelige part opfordres til at "gå efter" børnene for derved at presse moderen til at komme tilbage og ad den vej straffe hende for at forlade ham og undgå at skulle betale børnebidrag.

Dette resulterer i, at retssystemet gentagne gange behandler sager, hvor en far, som havde sparsom kontakt med børnene inden bruddet, pludselig ansøger om forældremyndighed eller samvær. Men retssystemet har været for langsommeligt til at gennemskue denne taktik og til at forholde sig til den.

Moderen er typisk den primære omsorgsperson. Hun vil som regel klage over faderens voldelige eller på anden måde grænseoverskridende adfærd, og han svarer igen ved at fremføre, at hun forhindrer ham i at se børnene. Ved en primær omsorgsperson forstår vi i denne sammenhæng den forælder, der overvejende har taget sig af barnet i dets første leveår. Hvis barnet adskilles fra sin primære omsorgsperson, vil barnet senere have øget selvmordsrisiko, risiko for at lide af depressioner, lavt selvværd og personlighedsforstyrrelser.⁴

Børn, der oplever vold fra nære personer, har større sandsynlighed for at udvikle adfærdsforstyrrelser, når de bliver ældre, og dette vil påvirke deres udvikling. På den anden side er det normalt selv i kernefamilier, at forældre

³ Bemærk, at alle talangivelser i artiklen stammer fra USA og Canada.

⁴ Der er ingen reference til disse oplysninger.

omtaler hinanden negativt, og der er ingen forskning, som påviser, at dette skader børn på lang sigt.

Imidlertid er det fortsat mødre, der tager sig af børnene i vores ikke-ligestillede samfund. Så påstanden om primær tilknytning er stort set altid sand, og benægtes sjældent af faderen. Trods den gængse opfattelse, afgiver kvinder sjældent falske anmeldelser om vold. I forældremyndighedssager er omkring 98 procent af mødrenes beskyldninger om vold korrekte. Modsat er der 16 gange større sandsynlighed for, at fædre fremsætter falske anklager under forældremyndighedssager end mødre. Dette skyldes ikke, at kvinder er mere ærlige end mænd, men snarere at de fleste fædre i forældremyndighedssager udnytter børnene til at kontrollere deres tidligere partner. Tilsyneladende er de af den opfattelse, at de er berettigede til at bruge enhver taktik for at opnå forældremyndighed og samvær.

Som en følge heraf, er beskyldninger om fremmedgørelse imellem børn og fædre sjældent sande. Mødrenes anklager har med andre ord flest konsekvenser for børnene og er med større sandsynlighed troværdige. Alligevel lægger domstolene større vægt på fædrenes beskyldninger, der sandsynligvis er falske og oftest uden betydning for børnene.

Bogen kan anvendes af mødre og deres advokater til at påpege mange af de hyppigt forekommende fejl, der begås i forældremyndigheds- og samværsager. Et af de helt store problemer er, at domstolene sætter deres lid til fagfolk (psykiatere, psykologer, socialrådgivere og andre med indsigt i psykologiske forhold o.a.), som ikke nødvendigvis har en særlig forståelse for eller indsigt i problemstillingerne omkring vold i hjemmet. Årsagen til den tillid, som dommerne, har til de sagkyndige, kan forklares med den gængse formodning om, at vold i nære relationer skyldes psykisk sygdom eller misbrug. Men fagfolkene har sjældent dybtgående indsigt i nyere forskning og støtter sig derfor ofte til de gamle myter og antagelser.

Selvom fagetikken kræver, at psykologer og psykiatere søger rådgivning, hvis de mangler ekspertise i en given sag, så ignorerer børnesagkyndige jævnligt dette krav ved at foregive, at de besidder den fornødne ekspertise, selv om de måske blot har et par timers træning som baggrund.

Børnesagkyndige bruger ofte psykologiske test for virke mere videnskabelige end der er belæg for. Disse test er udviklet til en helt anden

gruppe end forældre i en forældremyndighedssag og samværssager. Når advokater, der repræsenterer mødre, forklarer retten eller statsforvaltningen, at de fleste voldsmænd er tilbøjelige til at være manipulerende, og at mødre sjældent kommer med falske anklager, er svaret, at retten bedømmer *denne* sag, og ikke kan sætte sin lid til statistik. I bedste fald er de psykologiske test korrekte i 55-65 procent af tilfældene. Men hvad nu, hvis moderen er blandt de 35-45 procent, hvor resultatet ikke er entydigt? Vi ved, at faktorer som vold i de nære relationer og det pres, der er forbundet med en forældremyndighedssag, kan forvrænge resultaterne væsentligt.

Yderligere er mange af disse test biased, for så vidt angår køn, og for eksempel bedømmes kvinders, men ikke mænds, svar på samme spørgsmål negativt. De børnesagkyndige, der bedømmer testresultaterne, informerer sjældent domstolene om dette, og de fleste advokater ved ikke nok om disse forhold til at gøre opmærksom på problemet.

Et væsentligt problem, som ikke får den opmærksomhed det burde, er, at dommere, og de børnesagkyndige, gentagne gange overser voldsaspektet i sagen, fordi de ikke ved, hvad de skal være opmærksomme på. Mike Brigner, der selv er dommer, beskriver i sit bidrag til bogen, hvordan han har undervist kollegaer i emnet 'vold i nære relationer'. De spørger ham ofte, hvad man skal stille op med kvinder, der ikke taler sandt. Når han spørger dommerne, hvad de mener med det spørgsmål, nævner de kvinder, der vender tilbage til den voldelige partner eller ansøger om tilhold – men som ikke følger op på det eller ikke kan fremlægge hverken politirapport eller lægejournal efter et påstået overfald. Sandheden er, at kvinder, der har været udsat for vold i hjemmet, ofte undlader at handle af hensyn til deres egen sikkerhed eller af andre lige så gode grunde; men så længe uvidende fagfolk bruger dette som argument for at tilbagevise anklager om vold, har de ikke en chance for at få styr på tingene.

Et andet område, hvor der hyppigt opstår fejl og misforståelser er i de situationer, hvor dommere, advokater eller børnesagkyndige overværer faderens samvær med børnene. Hvis børnene ikke udviser frygt, så er fagfolkene overbevist om, at anklagerne om vold må være falske. Børnene har imidlertid indset, at deres far aldrig vil skade dem, mens der er andre tilstede – og slet ikke nogen han gerne vil gøre indtryk på – og børnene ved, at de risikerer at blive straffet, hvis de viser, at de er bange. Fagpersoner, der på den ene side afviser reelle anklager på baggrund af oplysninger, der ikke kan

bruges som bevis, er på den anden side tilbøjelige til alene at kigge efter tegn på fysisk vold og overse voldsmandens mange andre taktikker, der demonstrerer den form for kontrol og tvang, som han udøver.

Den fejlslagne praksis giver domstolene begrænsede muligheder for at erkende en fars voldelige adfærd. Imidlertid er der andre problemer. De børnesagkyndige benytter de manglende tegn eller beviser på vold som argument for at sygeliggøre moderen. Hun betegnes ofte som uligevægtig eller paranoid, fordi hun er beretter om noget, de ikke har set. Dette forhold alene eller formodningen om, at hun bevidst forsøger at blande sig i faderens forhold til børnene, resulterer i ekstreme beslutninger fra retssystemets side, hvor moren tilkendes overvåget eller slet intet samvær med børnene som følge af domstolenes fejlagtige opfattelse.

Joan Zorza påpeger i et af bogens kapitler omhandlende gengældelse og manipulation, at man set i lyset af, hvor ofte domstolene ikke anerkender vold i hjemmet, burde undlade at straffe mødre, der fortsat fastholder deres klager om vold, selv efter at domstolene har afvist dem. Denne anbefaling kan benyttes til at anmode retten om at lempe på afgørelser med vidtrækkende konsekvenser, når der ikke foreligger bevis for, at moderen er utroværdig.

Nogle instanser, som varetager børns rettigheder, har deltaget i projekter, hvor de samarbejdede med lokale initiativer vedr. forebyggelse af vold i hjemmet. De uddanner hinanden, og i sager med mulig vold i hjemmet konsulterer sagsbehandlere fra førstnævnte instans en advokat med speciale i vold i hjemmet. Projektet hjælper dem til at opdage og reagere mere hensigtsmæssigt i denne type af sager. Denne fremgangsmåde må betragtes som *best practice* og burde overføres til forældremyndighedssager.

I forældremyndighedssager er domstolene særlig henholdende med at reagere på anklager om seksuelt misbrug. En tredjedel af pigerne og en sjettedel af drengene vil omkring 18-årsalderen have oplevet seksuelt misbrug. Det er den generelle opfattelse, at voldtægt og seksuelt misbrug oftest udøves af fremmede, men sandheden er, at det i 83 procent af tilfældene drejer sig om en person, de kender, ofte faderen. Domstolene ønsker ikke at anerkende, at en far kan handle så groft over for sine egne børn, ikke mindst, hvis han i øvrigt fremtræder som en god samfundsborger. Det betyder, at den anklagede

får forældremyndigheden i en meget høj procentdel af anklager om seksuelt misbrug.

Et af problemerne er, at det er vanskeligt at bevise seksuelt misbrug af børn. Ofte er der ingen fysiske beviser, og slet ikke hvis overgrebet ikke afsløres umiddelbart. Yngre børn har måske ikke de nødvendige sproglige færdigheder til at beskrive, hvad de har været udsat for, og ældre børn er måske blevet truet til at tie eller kan ikke overskue at én person, de elsker, skal få problemer. Kun få af de sagkyndige, domstolene støtter sig til, har ekspertise i seksuelt misbrug af børn. Hvad skal en mor gøre, hvis et barns opførsel tyder på seksuelt misbrug? Hvis hun ikke gør noget, sætter hun sit barns ve og vel på spil; hvis hun på den anden side igangsætter en efterforskning, risikerer hun at miste forældremyndigheden.

Der findes talrige sager, hvor et barn reagerer voldsomt, fordi faren har overskredet barnets grænser, eksempelvis ved at sove sammen med barnet. Faderen behøver ikke at have berørt barnet på en upassende måde, og problemet kunne let løses ved at foreslå ham at ændre sin adfærd. Herefter kunne man trygt lade faderen fortsætte med normalt samvær, og på denne måde ville situationen være tilfredsstillende for alle parter. I stedet forudsætter domstolene og ukvalificerede sagkyndige, at moderen bevidst fremsætter falske anklager, og fjerner derfor barnet fra sin primære omsorgsperson og fratager barnet et forhold til hende.

Bogen beskæftiger sig også med det såkaldte forældrefremmedgørelsessyndrom (Parental Alienation Syndrome = PAS), som er en af de vægtigste grunde til, at domstolene træffer forkerte afgørelser i så mange sager. Paul Fink, tidligere formand i American Psychiatric Association, har skrevet et kapitel om PAS, og Nancy Erickson, advokat, professor og efterfølgende uddannet psykolog, beskriver i sit kapitel i bogen, hvordan man rejser tvivl om falske anklager om PAS. Richard Gardner har udtænkt begrebet PAS på baggrund af personlige overbevisninger. Han giver i flere tilfælde udtryk for, at seksuelle forhold mellem børn og voksne er i orden. Man genfinder flere citater af ham i det pågældende kapitel, og man kan forelægge disse for dommerne i sager om seksuelt misbrug. De vil sandsynligvis ikke bryde sig om at blive associeret med den citerede form for adfærd.

PAS har intet videnskabeligt grundlag, og begrebet anerkendes ikke af nogen respekterede professionelle organisationer. Metoden er baseret på myten om, at de fleste anklager om vold og overgreb er falske. Psykologer har mistet deres autorisation ved at henvise til PAS, fordi de reelt diagnosticerer noget ikke-eksisterende. I takt med at PAS er blevet miskrediteret, er voldsmændene og deres fortalere begyndt at bruge andre navne for PAS, så som forældrefremmedgørelse eller bare fremmedgørelse. Idéen er, at bruge PAS under et andet navn for at sandsynliggøre, at beskyldninger om vold er usande, eller at retfærdiggøre, at den anklagede skal have forældremyndigheden – og overvåget eller slet intet samvær med børnene til den beskyttende mor.

Garland Waller bidrager med et kapitel om mediernes manglende dækning af problemerne i forbindelse med forældremyndighedssager. Hun beskriver det afgørende vendepunkt, hvor borgerne er så velinformede, at de ikke længere vil tolerere hyppige fejlagtige afgørelser, der udsætter børn for fare. Det er håbet, at denne bog vil bringe os tættere på dette punkt, og at de mennesker, hvis mål det er at standse uretfærdighederne i vores retssystem, vil overveje at bistå med nogle af de følgende tiltag for at hjælpe os med at nå det mål.

1. Gør domstolene/statsforvaltningen i dit område opmærksom på bogen. Man kan finde yderligere information på www.domesticviolenceabuseandchildcustody.com. Tilskynd disse myndigheder til at anvende den forskning, der ligger til grund for bogen, til at uddanne dommere og børnesagkyndige, og til at ændre den praksis, som forskningen viser ikke fungerer for børn.
2. Tilskynd lokale medier til at dække problemerne i retssystemet ved at gøre dem bekendt med bogen, for derved at få dem til at forstå, hvilken skade domstolene/statsforvaltningerne ved deres afgørelser påfører børn. Hvis du ønsker opmærksomhed om din sag, kan du bruge bogen til at beskrive sammenhængen og det nationale problem, og derefter bruge din egen sag til at illustrere, hvad der skete i en konkret sag. I tilfælde af vold i de nære relationer kan bogens informationer videreformidles til journalisterne.
3. Foreslå skoler og uddannelsesinstitutioner i lokalområdet, at bogen indgår i undervisningen, og at der oprettes forskningsbaserede projekter om

domstolenes og statsforvaltningernes praksis i forældremyndigheds- og samværssager baseret på forskningen.

4. Anmod biblioteker om at indkøbe bogen. Dette vil være en særlig hjælp for de mødre, der står overfor en sag om forældremyndighed og samvær, og som ikke selv har råd til at anskaffe et eksemplar af bogen.
5. Referer til bogen i forbindelse med de juridiske sager – også ved anke. Brug forskningen til at imødegå ukvalificerede børnerådgivere og andre professionelle; inddrag eksperter, der har kendskab til forskningsresultaterne, og som inddrager dem.
6. Brug bogen til at informere politikere om problemerne ved domstolene/statsforvaltningerne. Foreslå høringer og forslag til lovændringer, der beskytter børn og forebygger vold. Der vil inden længe blive offentliggjort et lovforslag baseret på de forskningsresultater, der præsenteres i bogen.
7. Opbyg et samarbejde med organisationer, hvis interesseområde er at forebygge vold i de nære relationer, kvindegrupper og alle andre, der fatter sympati for formålet.
8. Find selv på forslag. Vi skal ikke tolerere et system, der fortsat bringer børn i fare, fordi det nuværende system og de professionelle ikke evner at benytte tilgængelig, nyere forskning.

Litteratur

Hannah, Mo Therese & Barry Goldstein (2010). *Domestic Violence, Abuse, and Child Custody: legal Strategies and Policy Issues*. Civic Research Institute: Kingston, 710 sider.

Civic Research Institute • P.O. Box 585, Kingston, NJ 08528
Tel: 609-683-4450 • Fax: 609-683-7291
Email: order@civicrosearchinstitute.com

www.civicrosearchinstitute.com

Artiklen er oversat fra engelsk. Der er tale om en tilpasset oversættelse af teksten således at den kan forstås i en dansk kontekst. Retssystemerne i USA og Canada er forskellige fra det danske, men de underliggende forhold som bogen gør op med, er et globalt problem iht. Oversætternes vurdering.

Artiklen er oversat og bearbejdet af en tværfaglig gruppe bestående af blandt andre Louise Heaf og Dorte Ipsen. Den er således på visse punkter tillempet en dansk forståelsesramme, hvor det er skønnet hensigtsmæssigt.